

Анісімова О.Е. Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження педагогічної спадщини Ф. Фребеля засобами інтерактивних методів навчання / Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім.К.Д.Ушинського (збірник наукових праць) спецвипуск «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти». М.Одеса, ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 424 с. 2014. С. 11-17
WWW.pdpu.edu/ua/izd/index.html

УДК 373.21

Анісімова Олена Едуардівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна.

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ Ф. ФРЕБЕЛЯ
ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ**

У статті представлено досвід підготовки майбутніх фахівців галузі дошкільної освіти до впровадження педагогічної спадщини Ф.Фребеля засобами інтерактивних методів навчання. Обґрунтовано можливості використання їх у навчально-виховному процесі під час вивчення спецкурсу «Фребельпедагогіка».

Серед інтерактивних методів навчання пропонуються такі, що стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають творчі здібності, сприяють більш ефективному засвоєнню студентами знань, розширюють діапазон їх умінь і навичок, створюють передумови для самостійної роботи і подальшого професійного удосконалення.

Ключові слова: *особистісно орієнтоване навчання, фребельпедагогіка, інтерактивні методики.*

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення усіх сфер соціального та духовного життя потребують від вищої школи якісно нового рівня підготовки

фахівців. Стратегічні завдання та вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх педагогів відображені в основних напрямках розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу та в Державних стандартах освіти на всіх її рівнях від дошкілля до вищої школи [2; с.46]. Розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, створення умов для їх реалізації накреслені у Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття».

Пошук нової освітньої парадигми зумовив поширення різних видів і форм сучасної освіти, яка є провідною умовою всебічного розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу, засобом реалізації здібностей, а також зростання компетенції, удосконалення раніше здобутих знань, умінь і навичок.

Сучасний етап у процесі становлення системи дошкільного виховання в Україні пов'язаний із необхідністю розширення теоретико-методологічної бази вітчизняної дошкільної педагогіки, а також недостатньою розробкою й вивченням зарубіжного досвіду дошкільного виховання.

Для теорії і практики дошкільної освіти значущими є ідеї видатного педагога-реформатора, засновника дитячого садка Ф.Фребеля, які збагачують сучасну педагогічну думку ідеями соціального захисту дитинства, мають універсальне педагогічне звучання та методичну цінність [4; с.122].

Аналіз змісту наукової спадщини Фрідріха Фребеля підтверджує його приналежність до визначних педагогів, фундаторів дошкільної педагогіки, сподвижників педагогічної думки XIX століття. Вивчення спадщини Ф.Фребеля допомагає вирішити актуальне в умовах сьогодення питання підготовки висококваліфікованих педагогів, веде до продовження й розвитку кращих європейських традицій формування професійної компетентності фахівців з дошкільного виховання [6; с.23].

Історичний аспект підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти відображено у працях Л.Артемової, З.Борисової, Н.Дем'яненко, Т.Поніманської, О.Проскури, О.Сухомлинської, М.Собчинської. У дисертаційних дослідженнях С.Попиченко, В.Сергєєвої, Т.Слободянюк, І.Улюкаєвої аналізується генеза фахової підготовки працівників дошкільної галузі. Активно вивчаються сучасні проблеми професійної підготовки педагогів

у ВНЗ (А.М. Богуш, Г.Беленька, Л.Коваль, М.Машовець, Л.Петухова, Н.Рогальська, О.Співаковський, Л. Хоружа та ін.).

Мета статті полягає у висвітленні шляхів підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до впровадження педагогічної спадщини Ф.Фребеля засобами інтерактивних методів навчання.

«Сучасна парадигма гуманістичного виховання спирається на могутню гуманістичну педагогічну традицію, яка виходить із споконвічних людських цінностей любові до дитини, розуміння виховного процесу як розвитку її особистості на сонові інтересів і потреб», – відзначає Т. Поніманська [7; с.48].

Опанування гуманістичної сутності освітньої системи передбачає зміну моделі навчання з авторитарно-дисциплінарної на особистісно орієнтовану, визначальною рисою якої є творча співпраця. Ключовим визначається вміння організувати навчальний процес як взаємодію, спрямовану на розвиток особистості. Для розкриття творчих можливостей студентів викладачу необхідно володіти методиками, які стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають творчі здібності. Досягнення цих завдань стане можливим лише за умови інноваційного, творчого підходу до процесу навчання. Інтерактивні методи навчання сприяють формуванню професійної мотивації та створюють атмосферу взаємодії та співробітництва. Студент у такому випадку стає співавтором процесу навчання. Технологія співпраці ґрунтується на філософії конструктивізму, яка стає методологічною основою освітньої політики. Основні ідеї її зводяться до підготовки творчих, активних людей, здатних співпрацювати за допомогою різноманітних засобів групової роботи.

Спільне навчання передбачає позитивну взаємозалежність, особисту відповідальність, особистісну взаємодію (обличчям до обличчя), груповий творчий процес [5; с.27].

Теоретичним підґрунтям такої моделі навчання є концепція російського психолога і філософа Л.Виготського, яким було введено поняття «зона найближчого розвитку». У дослідженнях вченого зазначено, що мета навчання учня значною мірою досягається у точці, яку він називає «відстанню між рівнем

актуального розвитку, на якому відбувається незалежне розв'язання проблеми, і рівнем потенційного розвитку, на якому розв'язання проблем відбувається під керівництвом дорослого або у взаємодії зі здібнішими однолітками» [3; с.49]. Одним із мотиваційних чинників спільного навчання є відмінності в уміннях та знаннях членів групи: одні мають кращі в одній сфері, інші – в інших. Зона найближчого розвитку у кожній групі збільшується за рахунок учнів з вищим рівнем знань і умінь, що надає можливість іншим виконувати завдання, розв'язання яких за подібних умов було б для них неможливим.

Процес підготовки до впровадження фребельпедагогіки у практичну діяльність з дітьми потребує чіткої інтеграції та системності в оволодінні знаннями, вміннями, запропонованими видатним німецьким педагогом. Теоретичну базу до сприйняття і осмислення ідей Ф. Фребеля забезпечують студентам вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогіка дошкільна», «Методика фізичного виховання дошкільників», «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень», «Співпраця ДНЗ з родинами» та ін. Закріплення отриманих знань і вмінь відбувається за рахунок дисципліни варіативної складової навчального плану – спецкурсу «Фребельпедагогіка».

Практичні заняття побудовані за інтерактивними методиками, у процесі яких професійний розвиток особистості здійснюється за рахунок організації спільної діяльності, коли утворюються і зміцнюються дидактичні контакти по лінії студент – студент, студент – група.

Наведемо приклади використання інтерактивних методів навчання. Під час проведення практичного заняття за темою «Ф.Фребель про творчий розвиток дитини» пропонується використати ігрову технологію «Дайжест педагогічних ідей». Дана навчальна ситуація сприяє інтеграції групи, кращому засвоєнню знань, створенню ситуації такого середовища для учасників, у якому можна обговорювати проблеми та труднощі, що виникають. Студенти об'єднуються у підгрупи, розробляють власний варіант використання фребелівської методики роботи із папером або іншим матеріалом. Після

невеликої підготовки презентують його, виконуючи роль вихователя. Учасники цієї гри оцінюють ідеї один одного та визначають ті з них, що є більш цікавими в практичній роботі з дітьми дошкільного віку.

Серед інтерактивних методів навчання пропонується «Понятійний ланцюжок». Студентам слід повторити основні терміни, педагогічні поняття та категорії фребельпедагогіки, які були вивчені на попередніх заняттях. В нагоді при проведенні цієї гри стане яскравий м'яч, оскільки Ф.Фребель вважав саме його першою дитячою іграшкою.

Ведучий або один з гравців називає певне поняття і передає м'яч іншому. Той відповідає, передає наступному студенту і називає поняття. Наприклад: інстинкт пізнання – закладене в людині прагнення пізнати сутність речей; мета виховання за Ф.Фребелем – розвиток природних здібностей дитини; гра – рушійна сила розвитку дитини; «фребелівські дари» – дидактичний матеріал для дитячих ігор та ін.

Використання даного прийому дозволяє: перевірити рівень засвоєння основних понять та категорій фребельпедагогіки; повторити вивчений матеріал; сконцентрувати увагу студентів; задати темп роботи; вплинути на самооцінку студентів; формувати комунікативні уміння.

Ефективним прийомом навчання, що сприяє систематизації та узагальненню знань студентів, може стати прийом колективного створення образної структурної моделі певного поняття, положення чи теми в цілому. Образна модель відрізняється від звичайної структурної моделі тим, що її елементи та взаємозв'язки між ними подаються не у вигляді схематичних зображень (певних геометричних фігур та ліній-стрілок між ними), а у вигляді конкретних образів – людей, об'єктів природи, предметів побуту тощо. Необхідно поєднати їх в єдиний сюжет чи композицію таким чином, щоб наочно відобразити логіку думки. Створювати такі моделі краще в процесі співпраці студентів у невеликих підгрупах або парах. Студенти в таких формах організації роботи проявляють як власні знання, так і творчість [1; с.86].

Наприклад, завдання: створити модель фребелівського поняття «Дитяча гра». Студенти можуть використати образну модель «Фребелівський кубик», де

кожна сторона – принцип, якого слід дотримуватись під час дитячих ігор. Ще один варіант «Другий фребелівський дар – куб, циліндр, куля», у якої кожна фігура символізує особливості дитячої гри. Такі форми роботи сприяють більш глибокому аналізу тих педагогічних процесів і явищ, які розглядалися під час вивчення фребельпедагогіки.

Дискусійні питання розглядаються за допомогою методу «мозкового штурму». Перед студентською аудиторією ставиться проблема і пропонується шлях її вирішення – «мозковий штурм». На першому етапі (накопичення банку ідей) їх має бути якомога більше. Всі вони обов'язково записуються на аркуш паперу, ватман, дошку. Коли всі можливі ідеї вичерпані, починається другий етап «мозкового штурму» (розгляд і «відбір» ідей). Обґрунтовується кожна з висловлених ідей, обговорюється, аналізується, а потім приймається або анулюється. Шляхом ретельного відбору, у спільних пошуках, міркуваннях, доповненнях викристалізовується найсуттєвіша думка, найоптимальніший варіант вирішення поставленої проблеми. Отриманий результат, що є колективним здобутком всіх учасників «мозкового штурму», приймається за умов погодження з ним усіх учасників. Такий підхід змушує мотивувати свою позицію, шукати і віднаходити наукові докази на її користь, аналізувати і узагальнювати факти, коректно робити і приймати зауваження.

Різноманітними прийомами можна варіювати оцінювання знань студентів, щоб зробити його більш інтерактивним. Позитивна взаємодія між суб'єктами діяльності зростає, якщо студенти отримують змогу взяти участь в оцінюванні відповідей.

Пропонується зробити оцінку у невербальній формі. Для цього використовуються різнокольорові кульки (перший «дар» Ф.Фребеля). Кожен колір відповідає конкретному балові. Наприклад: синій – «незадовільно», жовтий – «задовільно», зелений – «добре», червоний – «відмінно».

Запропоновані інтерактивні методи навчання допомагають здійснити процес засвоєння студентами знань більш ефективним, при цьому невимушеним і цікавим. Опанування студентами різними видами інтерактивних прийомів навчання розширюють діапазон їх умінь і навичок, створюють передумови для

самостійної роботи і подальшого професійного удосконалення.

Отже, проведене дослідження не вичерпує всього комплексу проблем, пов'язаних із формуванням готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до впровадження педагогічних ідей Ф. Фребеля. Перспективними вважаємо такі напрями подальшого дослідження: педагогічні умови впровадження педагогічних ідей Ф.Фребеля у фаховій підготовці вихователів ДНЗ засобами інформаційних технологій та сучасної медіаосвіти.

Література:

1. Беленька Г. В. Організація та проведення практичних і семінарських занять за інтерактивними методиками / Ганна Володимирівна Беленька // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Зб. наук, праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. - Рівне : РДГУ. - Вип. 19. - 2002. - С. 83-88.

2. Богуш А.М. Вектор наступності державних стандартів дошкільної та початкової ланок освіти / А.М. Богуш // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського : зб. наук. праць. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. – Вип. 1.37. – С.46-49.

3. Выготский Л.С.История развития высших психических функций // Собр.соч. - М., 1983. - Т.4. - с. 37-77.

4. История дошкольной педагогики: Учеб. пособие для студентов пед. институтов по спец. «Педагогика и психология (дошк.)» / М.Ф.Шабаета, В.А.Ротенберг, М.В.Чувашев и др.; Под ред. Л.Н.Литвина. – 2-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1989. – 352 с.

5. Ковальчук В.І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / Василь Ковальчук. - 2-е видання, перероблене та доповнене. - К. : Шк. світ, 2011.-128 с.

6. Петухова Л.Є., Полєвікова О.Б. Фрєбельпедагогіка – шлях до інтеграції освітніх систем України та Німеччини // Матеріали Всеукраїнської практичної конференції «Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан,

проблеми та перспективи» 11 жовтня 2011 р. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – С.24-25.

7. Поніманська Т.І. Оновлення змісту підготовки майбутніх вихователів на засадах гуманістичної педагогіки у сучасних парадигмальних вимірах / Т.І.Поніманська //збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 65. – Херсон: ХДУ, 2014. - С. 48-51.

Elena Anisimova,

candidate of pedagogical sciences,

Kherson state University,

27, 40 rokiv Zhovtnya St., Kherson, Ukraine.

THE PREPARATION OF FUTURE EDUCATORS TO IMPLEMENT PEDAGOGICAL HERITAGE F. FREBEL BY MEANS OF INTERACTIVE TEACHING METHODS

The modern period of development of society, the update of all spheres of social and spiritual life require higher school qualitatively new level of training. We are talking about developing the theoretical and methodological basis for the formation of a teacher of a new generation, able to implement innovative educational policies.

The article presents the experience of training of future specialists in the field of preschool education to implement pedagogical heritage F.Frebel by means of interactive teaching methods. Proved the possibility of using them in the educational process during the study course "Frebelpedagogik".

To unleash the creative potential of students, teachers need to master the techniques that stimulate constructive and critical thinking, develop creativity.

The achievement of these objectives will only be possible provided innovative, creative approach to learning.

Among the interactive teaching methods are proposed such that stimulate constructive and critical thinking, develop creativity, help to make the process of

student learning knowledge more effectively, expand the range of their skills, create preconditions for independent work and further professional development.

Keywords: student-centered learning, fribelpedagogik, interactive techniques.

REFERENCES

1. Belenka G. V. Organizatsiya ta provedennya praktichnih i seminarskih zanyat za interaktivnimi metodikami. (2002) Onovlennya zmlstu, form ta metodiv navchannya i viovannya v zakladah osviti : 36. nauk, prats. Naukovi zapiski Rivnenskogo derzhavnogo humanitarnogo universitetu. Rivne, RDGU. Vip. 19. (pp. 83-88) [in Ukrainian].

2. Bogush A.M. Vektor nastupnosti derzhavnih standartiv doshkolnoyi ta pochatkovoyi lanok osviti (2012)/ Naukoviy visnik Mikolayivskogo derzhavnogo universitetu imeni V.O.Suhomlinskogo : zb. nauk. prats. Mikolaiiv, MNU imeni V.O. Suhomlinskogo. Vip. 1.37. (pp. 46-49) [in Ukrainian].

3. Vyigotskiy L.S.Istoriya razvitiya vyisshih psihicheskikh funktsiy (1983)/ Sobr.soch. M., T.4. (pp. 37-77) [in Russian].

4. Istoriya doshkolnoyi pedagogiki: Ucheb. posobie dlya studentov ped. institutov po spets. «Pedagogika i psihologiya (doshk.)» (1989) M.F.Shabaeva, V.A.Rotenberg, M.V.Chuvashev i dr.; Pod red. L.N.Litvina. –M., Prosvetshenie [in Russian].

5. Kovalchuk V.I. Innovatsiyini pidhodi do organizatsiyi navchalnogo protsesu (2011) / Vasil Kovalchuk. – K., shk. svit [in Ukrainian].

6. Petuhova L.E., Polevikova O.B. Fribelpedagogika – shlyah do integratsiyi osvitnih sistem Ukrayini ta Nimechchini (2011) // Materiali Vseukrayinskoyi praktichnoyi konferentsiyi «Evropeyski itegratsiyini protsesi v Ukrayini: stan,

problemi ta perspektivi» 11 zhovtnya 2011 r. Herson, Vidavnistvo HDU. (pp.24-25)
[in Ukrainian].

7. PonImanska T.I. Onovlennya zmlstu pIdgotovki maybutnIh vihovatelIv na zasadah gumanIstichnoYi pedagogIki u suchasnih paradigmalnih vimIrah (2014)/ zbIrnik naukovih prats. PedagogIchnI nauki. Vipusk 65. Herson, HDU. (pp. 48-51)
[in Ukrainian].

Авторська довідка

Анісімова Олена Едуардівна - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Херсонського державного університету

ДОМАШНЯ АДРЕСА

Анісімова Олена Едуардівна.

вул. Бойко, 187, кв. 23;

м.Херсон,

73000

Тел.дом.: (0552) 37-77-25

Тел.моб.: 0990224292

e-mail: anisimova_7@ukr.net

